1.01 IZVIRNI ZNANSTVENI ČLANEK
DOI: https://doi.org/10.56420/Kronika.74.3.09
CC BY-SA

Jure Donša*

Baročna figuralna znamenja v Dolnjem Prekmurju

IZVLEČEK

V prispevku so predstavljena baročna figuralna znamenja v Dolnjem Prekmurju, ki zaradi svoje izpostavljenosti podnebnim dejavnikom sodijo med najbolj ogrožene spomenike tovrstne dediščine. Njihova čimprejšnja strokovna opredelitev je nujna, saj lahko nadaljnje propadanje onemogoči umetnostnozgodovinsko vrednotenje in prepoznavanje njihove izvorne podobe. Raziskava temelji na obravnavi vizitacij beksinskega arhidiakonata iz 18. stoletja, jožefinskih vojaških zemljevidov, kartografskega gradiva iz 19. stoletja in popisov cerkva iz 20. stoletja. Kiparska dela analiziramo v odvisnosti od umestitve v prostor, ikonografskih programov in morebitnih naročniških povezav ter jih slogovno primerjamo z nekaterimi deli na Štajerskem in Madžarskem. Posebna pozornost je namenjena figuralnim znamenjem na območju nekdanje turniške pražupnije, kjer se je v 18. stoletju v pomembnem romarskem središču na razmeroma majhnem prostoru oblikoval bogat sklop sakralnih objektov z raznolikimi in ikonografsko zanimivimi programi.

KLJUČNE BESEDE

Prekmurje, figuralna znamenja, kiparstvo v kamnu, svetniška ikonografija, baročno kiparstvo, vizitacije, jožefinski vojaški zemljevid

ABSTRACT

BAROQUE FIGURAL WAYSIDE SHRINES IN LOWER PREKMURJE

The article presents Baroque figural wayside shrines in the Lower Prekmurje region, which are among the most endangered monuments of this type due to their exposure to climatic factors. This makes their earliest possible scholarly assessment urgent, especially considering that further deterioration may make it impossible to reconstruct their original appearance and evaluate their art historical significance. The research draws on the Bexin Archdeaconry visitation records from the eighteenth century, Josephinian Land Survey, nineteenth-century cartographic material, and church surveys from the twentieth century. The sculptures are analysed in terms of their spatial settings, iconographic programmes, and connections to their possible patrons. They are also stylistically compared to selected statues in Styria and Hungary. Special attention is given to the figural wayside shrines in the parish of Turnišče, an important pilgrimage site, where a rich ensemble of eighteenth-century religious monuments with diverse and iconographically interesting programmes developed within a relatively limited area.

KEYWORDS

Prekmurje, figural wayside shrines, stone carving, saintly iconography, Baroque sculpture, visitation records, Josephinian Land Survey

* asist., ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta, Ljubljana, in Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za umetnostno zgodovino, Maribor, jure.donsa@zrc-sazu.si,
ORCID: https://orcid.org/0009-0000-7639-8009

Zgodnjenovoveška umetnost v Prekmurju je bila doslej v umetnostnozgodovinski literaturi za razliko od srednjeveške močno zapostavljena, in sicer predvsem na račun domnevne slabše kakovosti.[1] Čeprav so bila nekatera baročna slikarska dela doslej že tematizirana,[2] je raziskovanje kiparstva še vedno v povojih.[3] V pionirskem članku, ki je ključen tudi za razumevanje baročne umetnosti v Prekmurju, je Maria Aggházy ob sklicevanju na gradivo iz arhiva grofov Batthyány začrtala umetnostne povezave med Štajersko in madžarskimi deželami.[4] Njene izsledke je poznal že vodilni raziskovalec baročnega kiparstva na Slovenskem Sergej Vrišer. Ob omembi vzhodnega portala murskosoboškega gradu in oltarjev dveh dolnjeprekmurskih cerkva pa je kljub temu izpostavil predvsem slogovne povezave s sočasnim kiparstvom na Madžarskem.[5] Kakovosten portal, ki danes velja za uvoženega iz Budimpešte,[6] in številna druga baročna kiparska dela je v svojem topografskem pregledu spomenikov v Pomurju omenjal tudi Marijan Zadnikar.[7] Na potrebo po povezovanju umetnosti v Prekmurju z »*nemško-avstrijskim kulturnim prostorom*« in z umetnostno produkcijo na Madžarskem ter Hrvaškem, pri čemer je treba upoštevati vlogo in vpliv naročnikov, pa je opozoril Janez Balažic.[8]

Pot za nadaljnje raziskovanje baročnega kiparstva v Prekmurju je tako že bila tlakovana, namen pričujočega prispevka pa je osvetliti nekatera dela v kamnu. Predmet razprave so figuralna znamenja, ki so onkraj Mure razmeroma redka in se začnejo pojavljati šele v 18. stoletju, medtem ko so bili prvi Marijini stebri na bližnjem Štajerskem postavljeni že okoli leta 1664.[9] Razloge za poznejši pojav figuralnih znamenj je mogoče iskati v zapozneli protireformaciji dobi ter v velikih bremenih prebivalstva do svojih zemljiških gospodov in Osmanov. Prvi val protireformacije in rekatolizacije Prekmurja se je začel leta 1672, ko so protestantom odvzeli več cerkva. Proces je trajal več kot pol stoletja in se zaključil šele leta 1733, ko je bil iz Kančevcev izgnan zadnji predikant.[10] Predvsem v 17. stoletju je ob verskih bojih prišla v ospredje tudi specifična fevdalna struktura, ko je bilo prebivalstvo izpostavljeno dvojnim dajatvam – tako plemstvu pod habsburškim žezlom kot Osmanom.[11] Roparski pohodi slednjih so bili najpogosteje posledica neizpolnjevanja predpisanih dajatev, v največjem obsegu pa so potekali v drugi četrtini 17. stoletja.[12] Ob vpadih so Osmani uničili tudi več cerkva. Leta 1683 so požgali župnijsko cerkev v Lendavi,[13] po podatkih iz győrske kanonične vizitacije iz leta 1698 pa so požgali še cerkve v Tišini, Gornjih Petrovcih, Boreči, Dolencih, Šalovcih, na Hodošu in v Domanjševcih.[14] Razmere so se umirile po koncu Rákóczijeve vstaje in sklenitvi mirovne pogodbe v Szatmárju (1711), s katero je nastopil dolgotrajnejši mir, bežno prekinjen z zadnjimi rekatolizacijskimi procesi, izbruhi kužnih epidemij in lokalnimi upori podložnikov.[15]

Šele tedaj so bili pogoji za postavljanje figuralnih znamenj vzpostavljeni tudi v Prekmurju, kjer jih je danes mogoče našteti osem, ki so iz 18. stoletja. Dve najdemo v Gornjem Prekmurju (Krajna, Grad), ki je spadalo pod županijo Železno (Vás) in škofijo v Győru, medtem ko so ostala v Dolnjem Prekmurju (Bratonci, Dobrovnik, Lendava in Turnišče), ki je bilo del županije Zala in beksinskega arhidiakonata v škofiji Zagreb; po letu 1777 je celotno Prekmurje pripadlo novoustanovljeni škofi-

1 France Stele je v svojem pregledu umetnosti v Slovenski krajini izpostavil slabšo kakovost baročnih del, kot solidni pa omenil opremi cerkva v Turnišču in Beltincih. Gl. Stele, Umetnost, str. 25.

2 Na primer dela ljutomerskega in poznejšega radgonskega slikarja Jožefa Digla († 1765) za grofe Szapáry in župnijsko cerkev sv. Martina v Martjancih. Gl. Komić Marn, Portretna galerija, str. 84–87; Šerbelj, Jožef Digl, str. 290, kat. št. 39 s starejšo literaturo.

3 Najobsežnejši izbor baročnega kiparstva v Prekmurju je bil objavljen v katalogu *Umetnine iz Prekmurja. Od romanike do modernizma* (ur. Janez Balažic). Murska Sobota: Pokrajinski muzej, 2009.

4 Gl. Aggházy, Steirische Beziehungen, str. 313–352. Tesne povezave Prekmurja s Štajersko so bile nazadnje omenjene v: Klemenčič, Barok v Sloveniji, str. 16.

5 »*Baročnih spomenikov je tam* [v Prekmurju] *sorazmerno malo, še ti pa kažejo slogovne značilnosti, ki dovolj glasno opozarjajo na svoje madžarsko poreklo (npr. portalna plastika gradu v Murski Soboti, oltarji v Lendavi, Turnišču in dr.).*« Gl. Vrišer, *Baročno kiparstvo*, 1992, str. 248. Prim. Vrišer, *Baročno kiparstvo*, 1963, str. 191.

6 Gl. Balažic, Umetnostna podoba, str. 132; Balažic, *Pomurje*, str. 71. Prim. Benko, *Grad Murska Sobota*, str. 32–37.

7 Za grajski portal gl. Zadnikar, *Umetnostni spomeniki*, str. 66.

8 Balažic, Prekmurje, str. 11–12. Največ pozornosti je posvetil srednjeveški umetnosti, a ob tem pogosto omenjal tudi dela baročnih mojstrov – na primer oltarja v Gradu na Goričkem (1778) in Martjancih (1791), ki sta izpričani deli radgonskega (Bad Radkersburg) kiparja Johanna Kleina. Gl. Balažic, Umetnostna podoba, str. 133–134; Balažic, Johannes Klein, str. 131, kat. št. 57; Balažic, Bistvene poteze, str. 324. Za Kleina gl. tudi Vrišer, *Baročno kiparstvo*, 1963, str. 172; Vrišer, *Baročno kiparstvo*, 1992, str. 218–219.

9 Na slovenskem Štajerskem je bil leta 1664 blagoslovljen Marijin steber na Ptuju, na avstrijskem Štajerskem pa je sočasnega nastanka na primer steber v Pischelsdorfu, datiran z vklesano letnico na spominski plošči. Za ptujski spomenik gl. Vnuk, Baročni spomeniki, str. 15–17 s starejšo literaturo.

10 Gl. Zelko, *Zgodovina*, str. 215–216; Hozjan, Zgodnjenovoveško Prekmurje, str. 58–59.

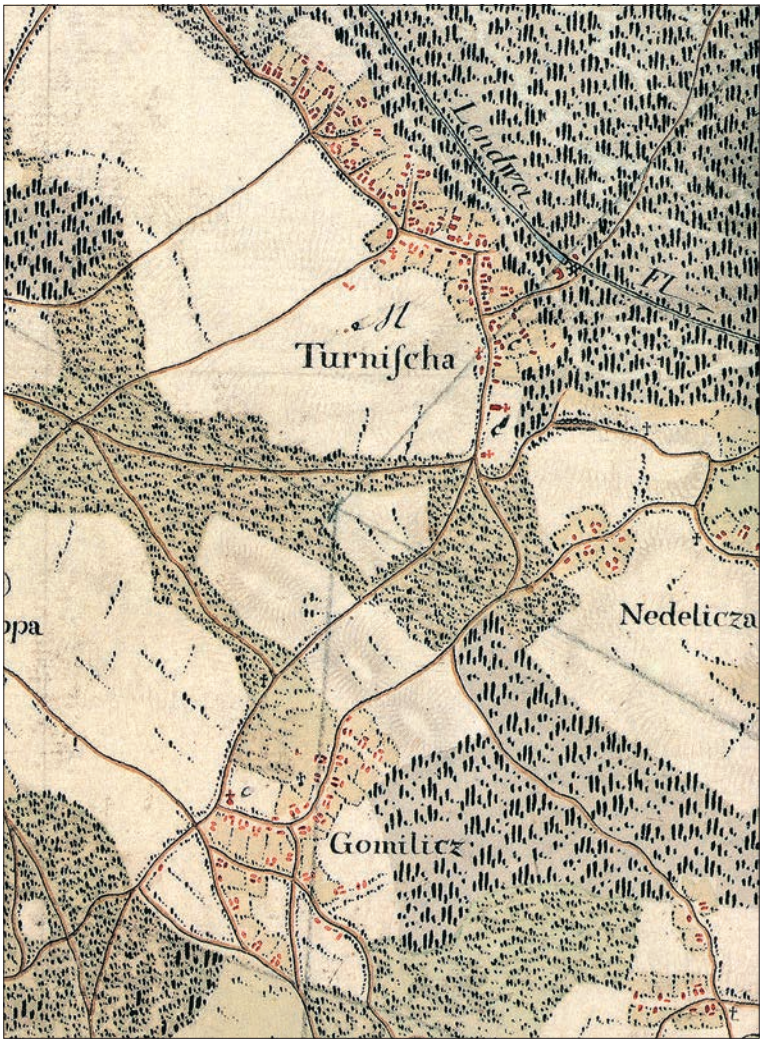
11 Grafenauer, O turški oblasti, str. 87.

12 Hozjan, Zgodnjenovoveško Prekmurje, str. 28–29.

13 Grafenauer, O turški oblasti, str. 86.

14 Zelko, *Zgodovina*, str. 56.

15 Hozjan, Zgodnjenovoveško Prekmurje, str. 26–27.

Slika 1: Turnišče z okolico na karti sekcije II–12 jožefinskega vojaškega zemljevida, 1784 (Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787. Karte, 7. zvezek).

ji v Sombotelu.[16] Spominski napisi, ki bi figuralna znamenja konkretneje povezovali z naročniki in okoliščinami postavitev, niso znani; pri sv. Florijanu v Lendavi je napis mogoče povezati s časom obnove. V nekaterih primerih pa so ohranjene v podstavke vklesane letnice: 1724 (Bratonci), 1740 (Krajna) in 1750 (Turnišče). Kot uporaben arhivski vir so se pri obravnavanju figuralnih znamenj v Medmurju izkazale kanonične vizitacije zagrebške škofije, ki jih je analizirala Anđela Horvat.[17] V vizitacijah beksinskega arhidiakonata se znamenja omenjajo od leta 1747,[18] a jih Klaudija Sedar na ozemlju Dolnjega Prekmurja ni omenila.[19] V veliko pomoč pri lokalizaciji figuralnih znamenj pa je za ozemlje Slovenije v celoti objavljen jožefinski vojaški zemljevid; karte prekmurskih sekcij so bile izrisane leta 1784.[20] Namen pričujočega prispevka je prvič celoviteje obravnavati figuralna znamenja v Dolnjem Prekmurju[21] in dokazati, da je tudi v Prekmurju nastala pokrajina, ki se bistveno ne razlikuje od tistih, ki so se po politično-teoloških smernicah *pietas Austriaca* izoblikovale drugje po habsburških dednih deželah.[22]

Pregled prekmurskih figuralnih znamenj je najlažje začeti v Turnišču – romarskem kraju, ki je imel trške pravice in v katerem je bil sedež pra-

16 Za civilno in cerkvenoupravno razdelitev Prekmurja v zgodnjem novem veku gl. zlasti Zelko, *Zgodovina*, str. 70–84, 94–108; Hozjan, Zgodnjenovoveško Prekmurje, str. 55–56.

17 Gl. Horvat, *Spomenici*, str. 146–184.

18 Horvat, *Spomenici*, str. 147.

19 Gl. analizo vizitacij Dolnjega Prekmurja v: Sedar, *Kulturna podoba*, str. 161–320.

20 *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787. Karte, 7. zvezek* (ur. Vincenc Rajšp). Ljubljana: ZRC SAZU, Arhiv Republike Slovenije, 2001.

21 Dva ohranjena kiparska spomenika iz Gornjega Prekmurja bosta morala zaradi nujnosti zbiranja arhivskega gradiva v drugih institucijah počakati na obravnavo v bližnji prihodnosti. To sta kamniti kip sv. Valentina v niši stopnišča levo od glavnega portala gradu Grad in figuralno znamenje s kipom *Ecce Homo* iz leta 1740 v Krajni, ob glavni cesti, ki povezuje Radgono (Bad Radkersburg) z Mursko Soboto. Janez Balažic je sklepal, da bi lahko slednje izdelala katera od štajerskih, mogoče radgonskih kiparskih delavnic. Gl. Balažic, Umetnostna podoba, str. 133; Balažic, *Pomurje*, str. 48.

22 Za ključno delo o češčenju in naboru najpomembnejših svetnikov v okviru *pietas Austriaca* gl. Coreth, *Pietas*.

Slika 2: Kip sv. Jožefa z Jezusom, ok. 1750 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

župnije. Tam so na jožefinskem vojaškem zemljevidu sekcije II–12 (slika 1) ob župnijski cerkvi Marijinega Vnebovzetja, trški kapeli sv. Antona Padovanskega[23] in leseni kapeli sv. Florijana označena še tri kamnita znamenja: kapela sv. Roka in figuralni znamenji s kipoma sv. Janeza Nepomuka in Trpečega Kristusa.[24] Vsa kamnita znamenja je omenil tudi vizitator leta 1768. To je edina neposredna omemba dolnjeprekmurskih figuralnih znamenj v vizitacijskih zapisnikih beksinskega arhidiakonata. Iz zapisnika izvemo, da je bila kapela sv. Roka postavljena v času ene od kužnih epidemij, znamenje s Kristusom pa je potrebovalo ograjo; za vzdrževanje znamenj so skrbeli tržani.[25] V isti župniji je bil tudi z ograjo obdan kip sv. Jožefa, ki ga je vzdrževal Andrej Marič.[26] S to navedbo v vizitaciji je bil zagotovo mišljen kip svetnika z Jezusom v naročju, ki je danes v kapeli sv. Ane v Gomilici, nekaj kilometrov južneje od Turnišča (slika 2). Na mestu današnje kapele je bilo na vojaškem zemljevidu označeno kamnito znamenje – glede na dobro ohranjenost baročnega kipa, h kateri je prispevala tudi polikromacija, mu je bil zelo verjetno že v začetku odmerjen prostor v kapelici. Kipa sv. Jožefa in Jezusa sta medlih obrazov, na katerih izstopajo nekoliko večje oči ter zadebeljeni kodri las. Kljub nekaterim anatomskim spodrsljajem in togosti figur je kipar dokaj uspešno nakazal gubanje oblačila sv. Jožefa, ki je tako po prelaganju draperije kot po fiziognomiji povsem skladen s kamnitim kipom sv. Janeza Nepomuka na vrhu slopa v Turnišču.

Figuralno znamenje češkega mučenika je postavljeno v manjšem parku na križišču Ulice Štefana Kovača in Poljske ulice (slika 3). Kipi sv. Janeza Nepomuka, beatificiranega leta 1721 in kanoniziranega 1729, se zelo pogosto pojavljajo v javnem prostoru Srednje Evrope. Množično je bil češčen še pred sprejetjem med svetnike. Na Madžarskem je bil njegov kult češčenja do sredine 18. stoletja razširjen zlasti na zahodu in severu kraljevine.[27] Turniško figuralno znamenje je po ljudskem izročilu umeščeno v leto 1747, baročni sliki svetnika pa sta še v atikah desnega slavoločnega oltarja župnijske cerkve in oltarja v trški kapeli sv. Antona Padovanskega.[28] Soha praškega kanonika je nekoliko okorno izklesana in bi po formi lahko ustrezala času okoli sredine 18. stoletja (slika 4). Svetnik sklanja glavo nad razpelom, ki ga, položenega na mučeniško palmo, z obema rokama stiska k telesu. Povsem nekonvencionalno pa je ob njegovi levi nogi na tleh položen biret.[29] Svetnik ima biret bistveno pogosteje na glavi ali pa ga drži v roki. Ob njegovih nogah se pojavlja predvsem v upodobitvah apoteoze, ko mučenik kleči.[30] Po-

23 O kapeli sv. Antona Padovanskega, naročniku tamkajšnjega oltarja Antonu Juriju Széchényiju in takratnem turniškem župniku Petru Paulušiču gl. Žnidaršič Golec, Vprašanje, str. 115–118.

24 Turniška znamenja so bila doslej najobsežneje predstavljena v: Bence, Baročna sakralna znamenja, str. 115–118. Obe figuralni znamenji omenja tudi Cigut, Po poteh, str. 52. Zadnikar je v svojih pregledih omenjal samo figuralni znamenji v Bratoncih in v Krajni. Gl. Zadnikar, Znamenja, str. 42, 94; Zadnikar, Slovenska znamenja, str. 25, 132–133, 138–139.

25 »/…/ *sed datux prope Ecctam Parochialem Statua ad instar exiquae Capella S. Rochi tempore grasantis Pestis erecta. Datux item Statua Una ex lapide Christi Patientis indigens Cinctura, alia paritormiter S. Joannis Nepomuceni, et Crux lignea, qua omnia sub Cura Oppidanox existunt.*« NAZ, Protokol 78/IX, 1768, pag. 125.

26 »*Ac tandem extrat Statua S. Jospehi muro circumdata et benetecta Sub cura D. Andreae Marics.*« NAZ, Protokol 78/IX, 1768, pag. 125.

27 Za češčenje sv. Janeza Nepomuka na Madžarskem gl. zlasti Tüskés, Knapp, Die barokzeitliche Verehrung, str. 3–12; Kis, Biography, str. 143–154.

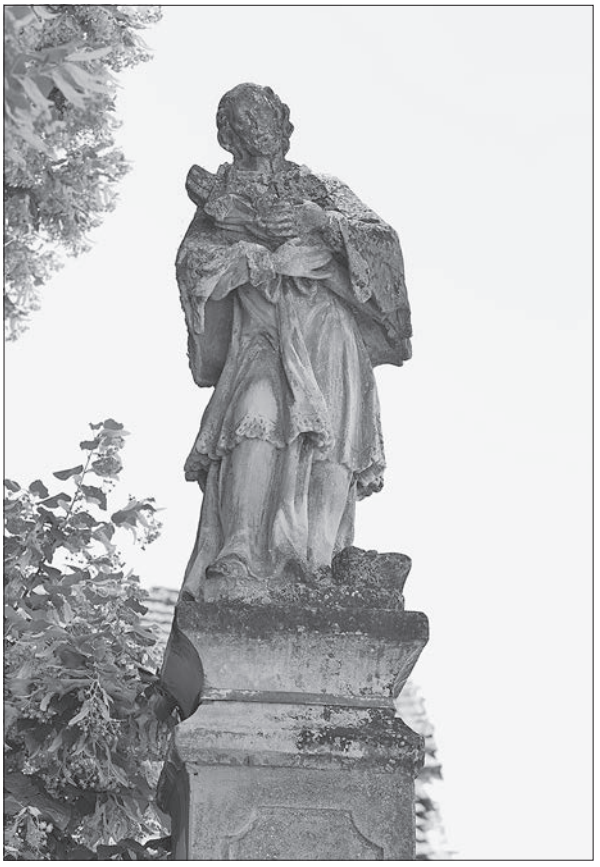
28 Bence, Baročna sakralna znamenja, str. 117.

29 Bence, Baročna sakralna znamenja, str. 117.

30 Iz literature mi je znana samo ena upodobitev stoječega sv. Janeza Nepomuka s križem, ki ga drži z obema rokama, in biretom ob nogah. Marmorni kip, delo Gaetana Altobellija, je postavljen na stranskem oltarju v samostanski cerkvi avguštinskih kanonikov v gornjeavstrij-

Slika 3: Figuralno znamenje sv. Janeza Nepomuka v Turnišču, 1747 (?) (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

Slika 4: Kip sv. Janeza Nepomuka v Turnišču, 1747 (?) (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

doben položaj rok kot v Turnišču je imel svetnik na dopasni upodobitvi na zahodnem srebrnem oltarju nekdanjega nagrobnika sv. Janeza Nepomuka v stolnici sv. Vida v Pragi. Ta upodobitev je veljala za resnično podobo svetnika in je bila priljubljena predvsem v prvi polovici 18. stoletja.[31] Morda je kipar pri svoji izvedbi izhajal iz te dopasne podobe in jo spojil s katero od klečečih kompozicij.[32] Rezultat je originalna ikonografska rešitev na vrhu precej čokatega slopa. Kiparju oziroma delavnici, ki je na območju turniške župnije približno sočasno izdelala vsaj kipa sv. Janeza Nepomuka ter sv. Jožefa, avtorstva za zdaj ni mogoče določiti in tudi o naročnikih je mogoče zgolj predvidevati.

Morda je figuralno znamenje praškega mučenika na poplavnem območju v bližini župnijske cerkve[33] postavil dolgoletni župnik in beksinski vicearhidiakon ter svetnikov soimenjak Janez Herman (v Turnišču med letoma 1731 in 1759).[34] Za župnika ga je predlagal beltinski zemljiški gospod Jurij I. grof Csáky (1677–1741), ki je imel patronatske pravice v Turnišču in se tudi sam znajde med potencialnimi naročniki. Csáky je pripadal plemiški rodbini, ki je bila tesno povezana s kultom sv. Janeza Nepomuka. Njegova teta, Éva Franciska Csáky, opatinja samostana klaris v Bratislavi, je v madžarščino prevedla svetnikovo biografijo, stric, kardinal Imre Csáky, bratislavski prošt in nadškof v Kaloči, pa je v pismu papežu Klemnu XI. (1700–1721) izrazil podporo za kanonizacijo mučenika.[35] Navsezadnje obstaja tudi možnost, da so figuralno znamenje naročili tržani, ki so skrbeli za njegovo vzdrževanje.[36]

skem kraju Reichersberg am Inn. Gl. Matsche, Katalog, str. 138, kat. št. 1.

31 Klemenčič, *Francesco Robba*, str. 68–69.

32 Tudi snovalci novejšega srebrnega nagrobnika sv. Janeza Nepomuka v stolnici sv. Vida v Pragi so položili biret ob klečečem svetniku, ki z obema rokama drži velik križ. Načrt nagrobnika je izrisal Joseph Emanuel Fischer von Erlach (1693–1742), *modello* je pripravil Antonio Corradini (1688–1752), delo v srebru pa je med letoma 1733 in 1736 izvedel Johann Joseph Würth (1706–1767). Za nagrobnik v praški stolnici gl. Matsche, Das Grabmal, str. 36–50.

33 Gl. Bence, Baročna sakralna znamenja, str. 117.

34 O župniku Hermanu († 1759) gl. Sedar, *Kulturna podoba*, str. 246–247.

35 Kis, Biography, str. 148.

36 Gl. NAZ, Protokol 78/IX, 1768, p. 125. Dejstvo, da so tržani znamenja vzdrževali, še ne pomeni, da so jih tudi naročili. V Cezanjevcih je na primer tamkajšnji zemljiški

Slika 5: Figuralno znamenje s Trpečim Kristusom v Turnišču, 1750 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

Dobro ohranjena in bistveno kakovostnejša od omenjenih kipov je anatomsko korektno izklesana figura Kristusa na preprostem slopu z vklesano letnico 1750 (slika 5). Figuralno znamenje je od začetka postavljeno ob današnji Prešernovi ulici.[37] S trnjem kronani Kristus je odet v plašč in okoli pasu pokrit z draperijo. Roke ima vklenjene v železnih okovih, ki so za njegovim zatiljem povezani z masivno verigo (slika 6). Detajl verige je zanimiv, saj ga sicer pri podobnih upodobitvah le redko najdemo. Pri motivu *Ecce Homo* ima Kristus skoraj vedno roke zvezane z vrvjo,[38] zato pa je toliko pomembnejši podatek iz vizitacije leta 1768, ki turniško figuralno znamenje imenuje »*Statua Una ex lapide Christi Patientis*«.[39] Kot »*statua Patientis Christi*« ali »*statua lapidea Patientis Domini*« so v Medmurju[40] in tudi drugje na območju nekdanje zagrebške škofije označena figuralna znamenja in kapele s kipi sedečih Kristusov.[41] Pri teh gre pogosto za združitev motivov *Kristus počiva* (nem. Herrgottsruh, ang. Christ's Repose) in *Kristus v stiski* (nem. Christus im Elend, ang. Christ in Distress, Christ on the Cold Stone), ki ju v 17. in 18. stoletju niso več striktno ločili,[42] kot je razvidno iz drugih podobnih znamenj v Medmurju (na primer Gornji Mihaljevac, 1715). Motiv Kristusa v stiski združuje v eni podobi prizore od bičanja do prihoda na Kalvarijo[43] in kot tak predstavlja Kristusovo trpljenje kot celoto. Oltar v čast »*Christi patientis*« je bil izpričan tudi v nekdanji turniški podružnični cerkvi sv. Križa v Črenšovcih.[44]

Slika 6: Kip Trpečega Kristusa v Turnišču, 1750 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

gospod Tomaž Ignac pl. Mauerburg († 1686) na lastne stroške zgradil in vsaj deloma opremil nekdanjo podružnično cerkev, medtem ko so njeno vzdrževanje prevzeli vaščani. Prim. Donša, *Zgodovinska ozadja*, str. 70–74.

37 Znamenje je bilo leta 1979 ob urejanju čevljarskega muzeja nekoliko prestavljeno. Gl. Bence, Baročna sakralna znamenja, str. 117.

38 Izjema je na primer slika Ludovica Cigolija (1559–1613), ki jo hranijo v Palazzo Pitti v Firencah (inv. št. 1912 n. 90), kjer ima Kristus roke zvezane s tanko verigo.

39 NAZ, Protokol 78/IX, 1768, pag. 125.

40 Gl. Horvat, *Spomenici*, str. 166–167, op. 682–683.

41 O tem na primer Stegenšek, *Zgodovina*, str. 57.

42 Za razlike med motivoma gl. von der Osten, Christus im Elend, stolpci 644–658; Schiller, *Iconography*, str. 73–74, 85–86. Prim. Stegenšek, *Zgodovina*, str. 57–65.

43 von der Osten, Christus im Elend, stolpec 644.

44 »*Quartum a' latere sinistro in honorem Christi patientis erectum, cujus expensis ignoratur*«. Za prepis vizitacije gl. Adanič, *Prva sombotelska*, str. 51. Ob naslednji vizitaciji (1811) oltar ni več omenjen. Gl. Zelko, Zgodovina Bistric, str. 27.

Kljub imenovanju v vizitaciji pa gre v Turnišču za drugačen prizor kot pri katerikoli drugi upodobitvi sedečega Kristusa. Veriga aludira na motiv *Kristus v ječi*, ki je na območju južne Nemčije in Avstrije v 17. in 18. stoletju izpodrinil Kristusa v stiski.[45] Zelo verjetno je povezana s trenutkom po sojenju pri Kajfu, ko so Kristusa poslali k Pilatu in mu okoli vratu obesili verigo s prangerja ter ga s tem zaznamovali kot obsojenca na smrt.[46] Plašč, trnjeva krona in prekrižane roke pa nagovarjajo motiv *Ecce Homo*. Obstaja sicer možnost, da gre za variacijo Kristusa v Pilatovi ječi, kjer ima namesto nog vklenjene roke.[47] Ne glede na upodobljen pasijonski trenutek pa se recepcija turniškega figuralnega znamenja najverjetneje ne razlikuje od drugih podobnih rešitev, ki predstavljajo trpljenje Božjega sina. O tem pričajo enake označbe teh nebibličnih motivov s sklicevanjem na Kristusovo trpljenje (»*Christi Patientis*«).

Letnica 1750 na podstavku figuralnega znamenja izpričuje vsaj leto zaobljube, če ne že leto postavitve spomenika. V tem času sta očeta Jurija I. kot lastnika patronatskih pravic nasledila sinova, grofa Jurij II. in Janez Csáky. Kakovost kipa opozarja na premožnega naročnika, ki ga lahko iščemo v enem od bratov, a bi bilo treba za potrditev domneve opraviti obsežne arhivske raziskave rodbine Csáky. Tudi avtorstvo tega dela za zdaj ostaja nepojasnjeno, na historičnem Štajerskem pa podobnih del ni mogoče najti. Če se ozremo na drugo stran današnje meje, je na Madžarskem, v okrožju Zalaegerszeg, mogoče najti nekaj sorodnih del.[48] Najprej omenimo kip sv. Janeza Nepomuka v bližini cerkve Blažene Device Marije v Csatárju (slika 7). Kip, ki ga lahko po deloma ohranjeni vitičasti kartuši in akantovju na podstavku ter mrežasti ornamentiki svetnikovega roketa umestimo v dvajseta oziroma trideseta leta 18. stoletja, ima na prednji strani podstavka, pod nogami svetnika, izklesan niz lambrekinov. Bolj poenostavljen, polkrožni niz lambrekinov ima tudi podnožje Trpečega Kristusa. Drugih podobnosti med kipoma ni mogoče opaziti.

Slika 7: Kip sv. Janeza Nepomuka v Csatárju, ok. 1720–1730 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

Slogovno je turniškemu kipu nekoliko bližje figuralno znamenje sv. Florijana v Zalaegerszegu, sedaj na sekundarni lokaciji (slika 8). Spomenik je bil zelo verjetno postavljen po letu 1761, ko je mesto prizadel hud požar.[49] Proporci figur in obdelava anatomije so si precej podobni, podobno so oblikovani tudi kodri las, medtem ko se obličji kipov povsem razlikujeta; obraz sv. Florijana je z restavratorskimi posegi izgubil prvotno podobo. Nobenega od kamnitih kipov turniške pražupnije zaenkrat ni mogoče povezati s konkretnim imenom kiparja ali delavnice. Morda je bil tu na delu

45 von Erffa, Christus im Kerker, stolpec 689.

46 Veriga, ki naj bi bila obešena okoli Kristusovega vratu, nima svetopisemske osnove. Najti jo je mogoče v nekaterih zgodnjenovoveških besedilih, na primer v: *Helm des Hayls – Welchs der recht Christlich und allein seligmachend Glaub sey* (1571), Adama Walasserja († 1581), kjer so Kristusa po smrtni obsodbi pri Kajfu poslali »*nach einer Ketten, die an dem Pranger hieng, welche man denen anlegt, die den Tod verschuldt hätten. Dieselb Ketten legten sie dem guetigen Herrn an seinen Halß, daß alle, die ihn ansahen, erkennen solten, daß er den Todt verschuldet haette*«. Citirano po Stegenšek, *Zgodovina*, str. 52–53. Kristus je imel v Kajfovi ječi roke in noge z verigami priklenjene na steber, okoli vratu pa je imel nadet natezalnik, pritrjen na steno. Za ikonografski motiv Kristusa na mučilnem stolu v Kajfovi ječi, ene od skritih oziroma neznanih Kristusovih muk, gl. zlasti Lavrič, Razkrivanje, str. 377–384.

47 O tipu sedečega Kristusa v Pilatovi ječi, ki ima v kladi vklenjene noge, gl. zlasti Stegenšek, *Zgodovina*, str. 58–59.

48 K iskanju relevantnih kiparskih del na Madžarskem napeljuje javnoupravna razdelitev Prekmurja v 18. stoletju. Zahodni del županije Zala je spadal v okraj Kapornak, ki je bil zaradi svojega obsega razdeljen na dva podokraja. Dolnje Prekmurje je spadalo k območju »Velikega okraja Kapornak«, ki je bil v prvi polovici 18. stoletja razdeljen na tri manjše dele, poimenovane po Medmurju, Dolnji Lendavi in Zalaegerszegu. Gl. zlasti Hozjan, Zgodnjenovoveško Prekmurje, str. 16–17.

49 Iz arhivskih podatkov je znano, da je bil kip nekdaj poslikan, prvič leta 1765. Gl. Megyeri, A zalaegerszegi, str. 198–199.

Slika 8: Figuralno znamenje sv. Florijana v Zalaegerszegu, pred 1765 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

Johann Anton Ledergeber, omenjen kot kipar v Zalaegerszegu leta 1748, ki je za zgoraj omenjeno cerkev v Csatárju izdelal dve, danes izgubljeni figuri angelov.[50] Šele nadaljnje raziskave baročnega kiparstva v Prekmurju pa bodo pokazale, ali je Zalaegerszeg sploh ustrezna iztočnica za iskanje sorodnosti v umetnostni produkciji na zahodnem robu kraljevine Madžarske.

Čeprav so bili tu predstavljeni kipi samostojno obravnavani, je vredno opozoriti tudi na njihovo vlogo pri oblikovanju sakralne pokrajine turniške pražupnije kot romarskega središča Prekmurja.[51] Verniki so v 18. stoletju prišli v kraj, ki je navzven povsem sledil *pietas Austriaca*. Pot do Marijine cerkve jih je lahko vodila mimo Gomilice in znamenja s sv. Jožefom, patronom Svetega rimskega cesarstva, do kapele sv. Roka, zavetnika pred kugo; zatem mimo cerkve do figuralnega znamenja sv. Janeza Nepomuka, najbolj češčenega svetnika v 18. stoletju, do trške kapele sv. Antona Padovanskega ter naposled do Trpečega Kristusa, pri katerem so lahko razmišljali o svojih grehih.[52] Splošno uveljavljenim svetim osebam so se v notranjščini romarske cerkve na velikem oltarju pridružili madžarski svetniški kralji, pri čemer je bilo ob poudarjanju cesarske oziroma habsburške pobožnosti navznoter opozorjeno tudi na pripadnost madžarski kroni.[53]

Do vzpostavitve samostojne župnije leta 1760 so pod turniško faro spadali tudi Beltinci.[54] V tej župniji je postavljeno figuralno znamenje, o katerem je bilo doslej največ napisanega. »Pil« z vklesano letnico 1724 na pravokotnem podstavku s preprosto profiliranim kapitelom je v domačem okolju poznan tudi kot »Božja misel« (slika 9).[55] Figuralno znamenje je postavljeno ob glavni ces-

Slika 9: Figuralno znamenje Kristusa med počitkom v Bratoncih, ok. 1750–1775 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

50 Kapossy, A Magyarországi barokk, str. 22. Prim. Aggházy, *A barokk*, str. 232 (z napačnim navajanjem kiparjevega imena).

51 Za romanja k turniški Mariji gl. Kučko, Romanje, str. 89–94.

52 O funkciji podobnih Kristusovih podob gl. Surdokaitė-Vitienė, Understanding, str. 296.

53 Za ikonografski program oltarjev v turniški župnijski cerkvi gl. Bence, Pod čarnim logom, str. 84–86.

54 Zelko, *Zgodovina*, str. 227.

55 Kühar, Národno blágo, str. 116; Zadnikar, *Znamenja*, str. 42, 94; Škafar, Zgodba, str. 102–107; Zadnikar, *Slovenska znamenja*, str. 25, 132; Balažic, Umetnostna podoba, str. 132–133; Balažic, *Pomurje*, str. 48; Balažic, Bistvene poteze, str. 325.

ti med Dokležovjem in Bratonci. Na jožefinskem vojaškem zemljevidu sekcije II–12 ga na tem mestu ni mogoče najti, saj so v Bratoncih označena samo lesena znamenja in križi. Na postavitev figuralnega znamenja je navezano legendarno izročilo. Oče in sin, domačina iz Bratoncev, sta po naročilu beltinskega graščaka s konjsko vprego peljala žito v Gradec in se na poti domov ustavila v krčmi, kjer ju je želel umoriti tamkajšnji krčmar. Smrti sta se rešila in pri trškem sodniku poiskala pravico – krčmar in njegovi pajdaši so bili po sojenju poslani v zapor. Po vrnitvi v domači kraj sta najprej romala v Turnišče in v spomin na svojo rešitev v Bratoncih postavila »pil« v čast Kristusu, saj sta šele v begu pred krčmarjem »*globje razumela bolečino Gospodovega trpljenja*«.[56] Škafar je verjetnost legende dokazoval z arhivskimi poročili o prekmurskih kmetih, ki so za svoje zemljiške gospode prevažali žito na Štajersko.[57]

Kristus je upodobljen med počitkom, pri čemer gre za baročno variacijo ikonografskega motiva *Kristus počiva* (slika 10).[58] V Bratoncih je na skali sedeči Kristus ogrnjen v rdeč plašč. Levo roko ima oprto v stegno, z desnico pa si podpira glavo. Te podobe so v zgodnjem novem veku služile kot opomin vernikom, da je Kristus umrl zaradi človeških grehov, in spodbujale spoved ter molitve za odrešenje duše.[59] Pri zadnjih restavratorskih posegih je bilo ugotovljeno, da podstavek prvotno ni pripadal kipu bratonskega Kristusa.[60] Tudi slogovne nadrobnosti kipa kažejo na poznejši nastanek, ki ne more biti skladen z letnico 1724 na podstavku. Po formi bi ga bilo mogoče umestiti v čas okoli tretje četrtine 18. stoletja, ne kaže pa nobenih slogovnih sorodnosti z doslej obravnavanimi kipi. Pri izdelavi figure je kipar izkazal dobro poznavanje človeške anatomije kljub nekoliko podaljšanim Kristusovim udom. Tudi gubanje plašča, ki se tesno oprijema njegovega telesa, je uspešno izvedeno. V predelu vratu in glave, prstov leve roke ter celotne desne dlani je precej predelan.

Prvotna lokacija bratonskega figuralnega znamenja sicer ni znana, a je v vizitaciji iz leta 1768 na beltinskem pokopališču omenjen rdeči križ

Slika 10: Kip Kristusa med počitkom v Bratoncih, ok. 1750–1775 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

s podobo Kristusa.[61] V prvi sombotelski vizitaciji pa je razkrit naročnik tega spomenika – Jurij Csáky.[62] Poimenovanja »rdeči križ« pa ne nosijo samo spomeniki z obliko križa, temveč tudi kapele, znamenja različnih oblik in mejni kamni.[63] Kot mejni kamen je bil tako omenjen »rudecsi krizs« v Turnišču,[64] medtem ko je »Beli krizs« imenovano figuralno znamenje s kipom *Ecce Homo* v Krajni.[65] Obstaja torej možnost, da je bilo z oznako rdeči križ v Beltincih mišljeno figuralno znamenje z Bratoncev – v prid temu priča tudi Kristusovo rdeče ogrinjalo, ki bi lahko ljudi spodbudilo k uporabi pridevnika. Istočasno bi lahko oznaka pripadala tudi podstavku z letnico 1724 in morebitni prvotni figuri Kristusa. K razrešitvi tega vprašanja bi pripomogla identifikacija naročnika z Jurijem I., ki je umrl leta 1741, ali Jurijem II. Csákyjem.

56 Legenda o bratonskem »pilu« je zapisana v: Škafar, Zgodba, str. 103–106. Prim. NŠAM, Popis cerkva, D XXV–Lendava, Beltinci, 1956, pag. 8.
57 Škafar, Zgodba, str. 106–107.
58 Na Slovenskem in Hrvaškem je motiv znan tudi kot »Hrvaški Kristus«. O tem Stegenšek, *Zgodovina*, str. 57; Zadnikar, *Znamenja*, str. 40; Belaj, Hrvatski Isus, str. 184.
59 Surdokaitė-Vitienė, Understanding, str. 296–298.
60 Za mnenje se zahvaljujem restavratorki mag. Nastji Nylaander z Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Maribor.
61 »*Cruce Rubra Christi effigie insignita provisum*.« NAZ, Protokol 78/IX, 1768, pag. 125.
62 Klaudija Sedar ne navaja, ali je šlo pri tem za Jurija I. ali njegovega sina Jurija II. Csákyja. Gl. Sedar, *Kulturna podoba*, str. 317.
63 Za t. i. rdeče križe gl. Stolla, Das Phänomen, str. 76–89.
64 Klekl, Na sterom hatari, str. 56–57, 59.
65 Szpomenki, str. 105. Prim. Zadnikar, *Znamenja*, str. 94–95.

Slika 11: Kapela sv. Janeza Nepomuka v Dobrovniku, ok. 1750 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

Na jožefinskem vojaškem zemljevidu je zidana kapela označena tudi v Dobrovniku. Pri tej oznaki zelo verjetno ni šlo za današnjo kapelo, ki je poznejšega nastanka, ali oznako figuralnega znamenja, temveč za v vizitacijah omenjeno Oljskogorsko kapelo (*Capella Transfigurationis Domini*).[66] Naselje je imelo trške pravice in lastno župnijo že na začetku 14. stoletja, patronatske pravice župnije pa je v 17. in 18. stoletju imela rodbina knezov Esterházy.[67] Kip sv. Janeza Nepomuka na delno ohranjenem podstavku je namreč prvotno stal v bližini župnijske cerkve sv. Jakoba in bil pozneje prenesen na današnjo lokacijo, v kapelo ob potoku na glavni cesti Strehovci–Dobrovnik (slika 11).[68] Kapela je bila zgrajena enkrat do leta 1938,[69] obnovljena in blagoslovljena 1983, petnajst let pozneje pa prestavljena na nasprotno stran glavne ceste in strokovno obnovljena s strani pristojnega zavoda.[70] Danes je kip sv. Janeza Nepomuka nekoliko dodelan in nestrokovno prepleskan (slika 12). Soho je mogoče umestiti v čas okoli sredine 18. stoletja, na kar nakazuje še komaj ohranjena rokokojska ornamentika kartuše na podstavku.

Svetnik je postavljen v rahlem kontrapostu in obrača pogled proti razpelu, položenemu na mučeniški palmi, ki ga drži z obema rokama. Sv. Janez Nepomuk ima izbuljene oči, polne ustnice in skrbno oblikovane kodre las, ki so bistveno bolje ohranjeni na njegovi desni strani. Nos je očitno domodeliran in ne predstavlja prvotnega stanja, kot tudi ne nekateri prsti na rokah – tisti, ki so še ohranjeni, imajo globoko izklesane nohte in poudarjene členke. Kip odlikujejo skrbno izbrani detajli, kot so nagib pentlje, s katero ima zapeto

Slika 12: Jožef Straub (pripisano), Kip sv. Janeza Nepomuka v Dobrovniku, ok. 1750 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

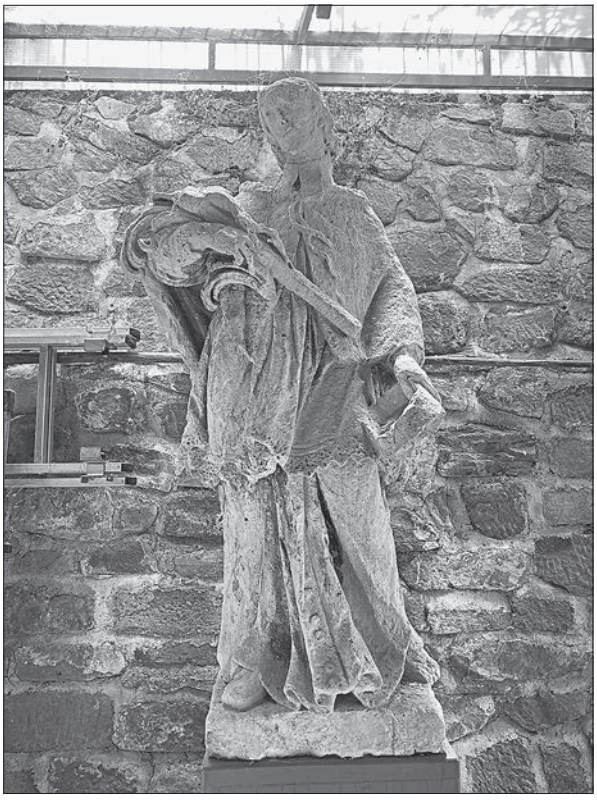
66 O kapeli v vizitacijskih zapisnikih gl. Sedar, *Kulturna podoba*, str. 269–271.

67 Prvi knez iz rodbine Esterházy, Pavel I. (1635–1713), je leta 1668, še pred svojim napredovanjem v plemiškem stanu, financiral izgradnjo nove in večje dobrovniške cerkve. Varga, Pivar, *Dobronak*, str. 54; Zelko, Župnija, str. 122–123.

68 Prvotna lokacija kipa je omenjena v: NŠAM, Popis cerkva, D XXV – Lendava, Dobrovnik, pag. 4. Za kip gl. tudi Kepéné Bihar, Lendvai Kepe, *Kő kövön*, str. 39–40.

69 Znana je namreč fotografija Franja Štingla, ki je datirana 4. oktobra 1938 (fotografijo hrani Renata Štingl). Za opozorilo na fotografijo se zahvaljujem dr. Gorazdu Bencetu in Marku Krennu, ki mi je skenirano fotografijo dal na razpolago. Fotografija je objavljena v: Kovács, *Dobronaki életképek*, str. 60, 199.

70 Gl. Važnejši dogodki, 1986, str. 220; Važnejši dogodki, 1998, str. 183–184.

Slika 13: Jožef Straub (pripisano), Kip sv. Janeza Nepomuka na Ptujski Gori, ok. 1750 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

Slika 14: Jožef Straub (pripisano), Figuralno znamenje sv. Janeza Nepomuka v Negovi, ok. 1750 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

moceto, ki sledi svetnikovemu kontrapostu, in gube roketa, ki uspešno razgibavajo figuro. Zato kip sv. Janeza Nepomuka močno spominja na nekatera dela, pripisana delavnici mariborskega kiparja Jožefa Strauba (1712–1756).[71] Izpostaviti velja predvsem kip istega svetnika na vhodnem stopnišču romarske cerkve na Ptujski Gori (slika 13). Figuri sta postavljeni v povsem skladno kontrapostno stojo in imata skoraj identično oblikovan čipkast rob roketa. Plitve gube draperije, ki v stegenskem delu sledijo nekoliko pokrčeni prosti nogi dobrovniškega sv. Janeza Nepomuka, se pojavljajo tudi pri drugih figurah iz delavnice Jožefa Strauba. V delih v kamnu jih je mogoče zaslediti na primer pri kipu istega svetnika v Negovi (slika 14), ki je pripisan opusu mariborskega kiparja.[72] Straub je delal tudi po naročilu madžarskega plemstva. Grofje, poznejši knezi Batthyány so pri njem naročili dele oltarne opreme v cerkvi sv. Jožefa v Veliki Kaniži (Nagykanizsa).[73] Tako obstaja velika možnost, da je s svojo delavnico pustil sledi tudi v Dobrovniku, kjer bi lahko figuralno znamenje v neposredni bližini župnijske cerkve naročil župnijski patron Pavel II. knez Esterházy (1711–1762).

Pripadniki te imenitne madžarske plemiške rodbine so imeli patronat tudi v Lendavi, edinem kraju v Prekmurju, ki se lahko po številu znamenj in verskih stavb približa Turnišču.[74] V 18. stoletju sta ob župnijski cerkvi sv. Katarine Aleksandrijske in kapeli sv. Trojice v Lendavi stali dve figuralni znamenji.[75] Na vojaških zemljevidih sekcij

71 Za Jožefa Strauba gl. Vrišer, *Baročno kiparstvo*, 1963, str. 86–93, 167–169; Vrišer, *Baročno kiparstvo*, 1992, str. 120–134, 234–236; Pavlič, Joseph Straub, str. 67–79; Klemenčič, Baročno kiparstvo, str. 148–149.

72 Za kip v Negovi gl. Pavlič in Dolinšek, Negova, str. 217, kat. št. 31.

73 Aggházy, Steirische beziehungen, str. 344.

74 V bližnji okolici se lahko s Turniščem in Lendavo primerja še Štrigova v Medmurju (sekcija II–13 na jožefinskem vojaškem zemljevidu), kjer sta ob dveh cerkvah označeni še dve kapeli. Kot »kapela« ob vzhodni vpadnici v naselje je bilo zagotovo mišljeno figuralno znamenje sv. Roka, ki še danes stoji na isti lokaciji in je zelo verjetno nadomestilo nekdanjo kapelo svetnika v središču Štrigove. Kapela je bila še leta 1752 označena na grafiki kraja, objavljeni v *Natale solum magni ecclesiae doctoris sancti Hieronymi* Josipa Bedekovića (1752). Za omembo štrigovskih »pilov« v vizitaciji iz leta 1822 in reprodukcijo grafike gl. Horvat, *Spomenici*, str. 174 in fotografijo št. 86.

75 Za lendavska baročna figuralna znamenja gl. Kepéné

Slika 15: Figuralno znamenje sv. Janeza Nepomuka v Lendavi, 1. polovica 18. stoletja (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

Slika 16: Figuralno znamenje sv. Florijana v Lendavi, pred 1778 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

III–13 in III–14 je označeno samo figuralno znamenje sv. Janeza Nepomuka ob mostu čez reko Ledavo (slika 15). V bližini reke naj bi ga leta 1859 dala postaviti Barbara Hajmasi,[76] čeprav se letnica najverjetneje navezuje na obnovo, kajti kip še kaže slogovne poteze prve polovice 18. stoletja.[77]

Svetnik je odet v značilno opravo in drži razpelo z obema rokama, tako da odseva znameniti kip na Karlovem mostu v Pragi. Lendavski sv. Janez Nepomuk je postavljen na sodobnem betonskem podstavku s polkrožnim prerezom. Poškodovani prvotni podstavek je bil najverjetneje zamenjan sredi 19. stoletja, ko je Barbara Hajmasi prevzela stroške obnove. V nerodnem kontrapostu upodobljena figura češkega svetnika ima zelo kratke roke in predolgo desno nogo. Anatomske spodrsljaje je kipar skušal zakriti z gosto nagubanim oblačilom, vendar mu je to uspelo le delno. Nekdaj polikromiran kip, ki ima danes deloma ohranjene fragmente pozlate, je v bližini enega od svojih mostov verjetno naročil trg Lendava, kot je bilo pogosto v navadi tudi drugod po Evropi.

Na vojaškem zemljevidu pa ni označeno figuralno znamenje sv. Florijana ob župnijski cerkvi sv. Katarine Aleksandrijske v Lendavi (slika 16).[78] Prvič je omenjeno v prvi sombotelski vizitaciji leta 1778,[79] obnovljeno pa je bilo ob koncu stoletja (1797), o čemer priča kronogram.[80] Glavnica za

Bihar, Lendvai Kepe, *Kő kövön*, str. 48–50; Kepéné Bihar, Lendvai Kepe, *Lendavski dragulji*, str. 56–59. Slop z Marijinim kipom v Lendavi je šele iz prve četrtine 19. stoletja; prikazan je tako na franciscejski vojaški izmeri za Madžarsko (1819–1869) kot na izrisu katastrske občine Dolnja Lendava (1864). Gl. Franciscejska vojaška izmera za Madžarsko (1819–1869), dostopno na: https://maps.arcanum.com/en/map/secondsurvey-hungary/?layers=5 (20. 8. 2026); Katastrska izmera za Madžarsko (1856–1864), dostopno na: https://maps.arcanum.com/en/map/cadastral/?layers=3%2C4 (20. 8. 2026).

76 NŠAM, Popis cerkva, D XXV – Lendava, Lendava, pag. 5.

77 Da je kamniti kip sv. Janeza Nepomuka v Lendavi še iz 18. stoletja, je menil tudi Balažic. Gl. Balažic, Umetnostna podoba, str. 132; Balažic, *Pomurje*, str. 48; Balažic, Bistvene poteze, str. 325.

78 Zaman iščemo tudi danes neobstoječe figuralno znamenje sv. Vendelina (1773) v Dolgovaških goricah, v neposredni bližini Lendave, omenjeno še sredi prejšnjega stoletja. »*Tu se nahajata razvalina starega križa in podobe sv. Vandelina iz l. 1773*.« NŠAM, Popis cerkva, D XXV–Lendava, Lendava, pag. 4.

79 Varga, *Lendvai plébániatemplom*, str. 39.

80 *QVas tVae FLorIane Has LaVDI strVXerat aeDes FLoreat IgnIVorsIs LIbera LenDVa rogIs*. Kronogram je objavljen in preveden v: Smej, *Kronogrami*, str. 105.

Slika 17: Prvotni kip sv. Florijana v lapidariju Galerije-Muzeja Lendava, pred 1778 (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

vzdrževanje znamenja je bila naložena leta 1824, obnova pa je sledila 1875.[81] Prvotni kip sv. Florijana je danes v zbirki Galerije-Muzeja Lendava.[82] Vojaška oprava togega svetnika povsem spominja na 18. stoletje (slika 17). V pasnem delu je okrašena z zelo poenostavljeno rokokojsko ornamentiko, medtem ko se vojaški čevlji v golenskem delu zaključujejo s preprosto školjkovino. Na podlagi navedenih slogovnih značilnosti je mogoče kip umestiti v čas okoli sredine 18. stoletja, zagotovo pa je nastal pred letom 1778, ko se prvič pojavi v arhivskih virih. Tako kot pri figuralnem znamenju sv. Janeza Nepomuka je naročnika mogoče iskati v trgu, kajti sv. Florijan je bil prav zaradi svojega priprošnjega namena močno zastopan v javnem prostoru zgodnjega novega veka. Zaradi lokacije figuralnega znamenja v neposredni bližini župnijske cerkve pa ne gre zapostaviti niti možnosti, da ga je naročila župnija sama.

Nedaleč iz trga, v Lendavskih goricah, je bil postavljen tudi kip »čepečega svetnika« (*kukorcoló szentnek*), ki naj bi ga okoli leta 1780 naročila Teréza Jodolka.[83] Gre za močno poškodovan, restavratorsko dopolnjen dokolenski kip sv. Janeza Krstnika, razstavljen na stalni razstavi Galerije-Muzeja Lendava (slika 18). Umestitev na vrh stebra je zagotovo sekundarna, saj je soha najverjetneje še iz prve polovice 18. stoletja in tudi dokolenska upodobitev svetnika ni običajna. Mogoče je kip povezan s prisotnostjo kulta češčenja sv. Janeza Krstnika v Lendavi, ki ga je uvedel dolnjelendavski gospod Janez Bánnfy († 1534). Po bitki pri Mohaču (1526) je namreč naročil prezidati in svojemu soimenjaku posvetiti staro Marijino cerkev, ki je stala izven trga v smeri proti Dolgi vasi. Cerkev je bila že na začetku 17. stoletja uničena, poimenovanje *Szt. János* za predel med Lendavo in Dolgo vasjo pa je bilo v uporabi še ob koncu 18. stoletja, kot je razvidno iz jožefinskega vojaškega zemljevida (sekcija III–13).[84] Kamniti svetnik bi tako lahko ohranjal spomin na nekdanjo cerkev, čeprav ni na tem območju označeno nobeno znamenje. Zgoraj navedena okvirna letnica naročila bi lahko pomenila čas prestavitve in predelave kipa v dokolenskem izrezu. Figuralno znamenje je najpozneje do leta 1864 namreč že stalo v Lendavskih goricah, kajti tako na franciscejski vojaški izmeri za Madžarsko (1819–1869) kot na izrisu katastrske občine Dolnja Lendava (1864) je v križišču Lendavskih in Dolgovaških goric označeno kamnito znamenje, ki ga na katastru spremlja pripis *Szentianos*.[85] Na tem poznejšem kartografskem gradivu pa na območju med Lendavo in Dolgo vasjo zaman iščemo poimenovanje po sv. Janezu. Zato se zdi verjetno, da je v času izrisa jožefinskega vojaškega zemljevida prišlo do prestavitve kipa, ki je po prizadevanju Teréze Jodolka dobil novo lokacijo v Lendavskih goricah. Kljub temu, da so bila v trgu Lendava in njegovi neposredni

81 Varga, *Lendvai plébániatemplom*, str. 39–40; Smej, *Kronogrami*, str. 105.

82 Močno poškodovani kip je bil restavriran in je del stalne razstave Galerije-Muzeja Lendava z naslovom *Sakralna dediščina Lendave z okolico in narodnostnega območja*. Na trgu pri župnijski cerkvi je bila postavljena kopija kipa iz umetnega kamna. Za informacije se zahvaljujem dr. Zoltánu Lendvaiju Kepeju.

83 Po ljudskem izročilu je bil steber postavljen na mestu, kjer naj bi volk ubil dva otroka. Gl. Varga, *Lendvai plébániatemplom*, str. 43; Kepéné Bihar, Lendvai Kepe, *Kő kövön*, str. 45 z navedbo letnice 1870.

84 Za lokacijo nekdanje Marijine in poznejše cerkve sv. Janeza Krstnika v Lendavi gl. Sankovič, Arheološke raziskave, str. 254–257 s starejšo literaturo.

85 Gl. Franciscejska vojaška izmera za Madžarsko (1819–1869), dostopno na: https://maps.arcanum.com/en/map/secondsurvey-hungary/?layers=5 (20. 8. 2026); Katastrska izmera za Madžarsko (1856–1864), dostopno na: https://maps.arcanum.com/en/map/cadastral/?layers=3%2C4 (20. 8. 2026).

Slika 18: Kip sv. Janeza Krstnika v lapidariju Galerije-Muzeja Lendava, 1. polovica 18. stoletja (© ZRC SAZU, Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta; foto: J. Donša).

okolici v 18. stoletju postavljena štiri figuralna znamenja, nobenega od njih ni mogoče povezati s katero od znanih kiparskih delavnic.

Obravnavana baročna figuralna znamenja so bila pomembna pri oblikovanju sakralne katoliške pokrajine, ki se je v istem času vzpostavljala tudi drugod po habsburških deželah.[86] Danes jih je v Dolnjem Prekmurju mogoče našteti šest, medtem ko jih je bilo nekdaj najmanj sedem, kot je znano iz starejših poročil. Obstaja tudi možnost, da jih je bilo bistveno več, kajti vizitacije medmurskih župnij prinašajo podatke o tem, da so kipe na prostem pogosto zamenjale kapele ali cerkve.[87] Tudi vojaški zemljevidi v Prekmurju razkrivajo veliko zidanih »kapel«, a ta oznaka, kot je bilo dokazano, lahko pomeni znamenja v vseh oblikah. Pri figuralnih znamenjih v Dolnjem Prekmurju se srečamo z enakim naborom svetnikov kot drugje. Nekoliko preseneča le dejstvo, da nikjer v Prekmurju niso izpričani baročni Marijini stebri, ki jih poznajo tako na Hrvaškem kot v madžarskih in avstrijskih deželah. Mogoče je k temu pripomogel zapozneli val rekatolizacije, ki je uspehe kazal šele na začetku 18. stoletja, ko pa je na veljavi pridobival kult češčenja sv. Janeza Nepomuka. Morda je prav to razlog, da podobe praškega svetnika najdemo na polovici od skupno šestih ohranjenih primerov v Dolnjem Prekmurju (v Turnišču, Dobrovniku in Lendavi). Enega od teh je mogoče povezati z delavnico Jožefa Strauba v Mariboru, medtem ko so drugi obravnavani kipi dela neznanih mojstrov. S tem so bila v prispevku predstavljena izhodišča za nadaljnje raziskave baročnega kiparstva v Prekmurju, pri katerih pa bo treba v prihodnosti izpostaviti zlasti povezovanje umetnikov z naročniki ter analiziranje umetnostnih mrež, ki so se spletle med okoliškimi pokrajinami.

Zahvala
Za vse nasvete in napotke k relevantni literaturi bi se rad zahvalil dr. Gorazdu Bencetu.

Financiranje
Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa *Umetnost na Slovenskem v stičišču kultur* (P6-0061), ki ga financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

Izjava o dostopnosti podatkov
Podatki, na katerih temelji ta članek, so na voljo v članku oziroma dosegljivi prek citirane bibliografije.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

NAZ – Nadbiskupijski arhiv Zagreb
Protokol 78/IX, 1768.

NŠAM – Nadškofijski arhiv Maribor
Popis cerkva, D XXV–Lendava, 1956.

OBJAVLJENI VIRI

Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787. Karte, 7. zvezek (ur. Vincenc Rajšp). Ljubljana: ZRC SAZU, Arhiv Republike Slovenije, 2001.

LITERATURA

Adanič, Janja: *Prva sombotelska kanonična vizitacija turniške župnije iz leta 1778*. Maribor, 2010 (diplomska naloga na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru).

Aggházy, Maria: *A barokk szobrászat Magyarországon*, 1. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1959.

Aggházy, Maria: Steirische Beziehungen der ungarländischen Barockkunst. *Acta historiae artium* 13, 1967, str. 313–352.

Balažic, Janez: Bistvene poteze umetnostnozgodovinske podobe Prekmurja med romaniko in kon-

86 Celovita primerjalna obravnava tega pojava tako v Prekmurju kot drugod na Slovenskem še vedno manjka.

87 Gl. Horvat, *Spomenici*, str. 157–158. Enako se je zgodilo v Gomilici, kjer ima baročni kip sv. Jožefa sedaj osrednje mesto v kapeli, posvečeni sv. Ani.

cem 20. stoletja. *Pregled zgodovine Prekmurja. Preteklost Prekmurja od prazgodovine do konca 20. stoletja* (ur. Andrej Hozjan). Murska Sobota: Pomurska akademska znanstvena unija, 2021, str. 316–331.

Balažic, Janez: Johannes Klein iz Radgone (dokumentiran 1778). *Umetnine iz Prekmurja. Od romanike do modernizma* (ur. Janez Balažic). Murska Sobota: Pokrajinski muzej, 2009, str. 131, kat. št. 57.

Balažic, Janez: *Pomurje. Umetnostnozgodovinski oris*. Murska Sobota: Franc-Franc, 2011.

Balažic, Janez: Prekmurje kot ozemlje umetnostnih importov. *Kronika* 39, 1991, št. 1/2, str. 11–15.

Balažic, Janez: Umetnostna podoba Prekmurja med 16. in 19. stoletjem. Med pozno gotiko in dobo historizmov. *Pokrajinski muzej Murska Sobota. Katalog stalne razstave* (ur. Janez Balažic, Branko Kerman). Murska Sobota: Pokrajinski muzej, 1997, str. 127–140.

Belaj, Vitomir: »Hrvatski Isus« na svetečkim stupovima Varaždinskoga kraja. *Godišnjak gradskog muzeja* 5, 1975, str. 177–185.

Bence, Gorazd: Baročna sakralna znamenja v Turnišču. *Stopinje*, 2023, str. 115–118.

Bence, Gorazd: Pod čarnim logom törjanskim blišči se novi boži kram. *Turnišče* (ur. Jasmina Denša, Janja Adanič Vratarič). Turnišče: Občina, 2018, str. 80–87.

Benko, Tajda: *Grad Murska Sobota*. Ljubljana, 2025 (magistrska naloga na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani).

Cigut, Natalija: Po poteh kulturne dediščine v občini Turnišče. *Turnišče* (ur. Jasmina Denša, Janja Adanič Vratarič). Turnišče: občina, 2018, str. 46–66.

Coreth, Anna: *Pietas Austriaca*. West Lafayette: Purdue University Press, 2004.

Donša, Jure: *Zgodovinska ozadja naročil baročne oltarne opreme cerkva v Cezanjevcih in na Stari Gori*. Maribor, 2022 (magistrska naloga na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru).

Grafenauer, Bogo: O turški oblasti in o nastanku drobne zemljiške posesti v Prekmurju. *Prekmurski Slovenci v zgodovini* (ur. Bogo Grafenauer). Murska Sobota: Pomurska založba, 1961, str. 79–90.

Horvat, Anđela: *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međumurju*. Zagreb, 1956 (doktorska disertacija na Filozofski fakulteti Univerze v Zagrebu).

Hozjan, Andrej: Zgodnjenovoveško Prekmurje. V čast stoletnice združitve prekmurskih Slovencev z matičnim narodom (2019). *Studia Historica Slovenica* 19, 2019, št. 1, str. 11–69. DOI: https://doi.org/10.32874/SHS.2019-01

Kapossy, János: A magyarországi barokk európai helyzete. *Magyar Művészet* 7, 1931, št. 1, str. 7–27.

Kepéné Bihar, Mária, Lendvai Kepe, Zoltán: *Kő kövön maradjon!*. Lendva: Magyar Nemzetiségi Tájékoztatási Intézet, 2011.

Kepéné Bihar, Mária, Lendvai Kepe, Zoltán: *Lendavski dragulji in usode. Poglavja iz zgodovine Lendave* (=*Lendvai kincsek és sorsok. Fejezetek Lendva történetéből*). Lendava: Galerija-Muzej Lendava, 2014 (Lyndvamuseum, 7).

Kis, Tímea N.: Biography as a Practical Guide to the Veneration of St. John of Nepomuk. Contributions to the Early History of his Cult in Hungary. *Johannes von Nepomuk. Kult – Künste – Kommunikation* (ur. Ramona Hocker, Werner Telesko). Wien: Holitzer Verlag, 2023, str. 143–154.

Klekl, Jožef: Na sterom hatari lezsi Törniska cerkev?. *Nájszvetejsega Szrca Jezusovoga veliki kalendár za lüdsztvo*, 9, 1912, str. 55–71.

Klemenčič, Matej: *Francesco Robba (1698–1757). Beneški kipar in arhitekt v baročni Ljubljani*. Maribor: Umetniški kabinet Primož Premzl, 2013.

Klemenčič, Matej: Baročno kiparstvo. *Barok v Sloveniji. Slikarstvo in kiparstvo* (ur. Matej Klemenčič, Katra Meke). Ljubljana: Narodna galerija, 2025, str. 123–155.

Klemenčič, Matej: Barok v Sloveniji. Umetniki, naročniki, družba. *Barok v Sloveniji. Slikarstvo in kiparstvo* (ur. Matej Klemenčič, Katra Meke). Ljubljana: Narodna galerija, 2025, str. 13–41.

Komić Marn, Renata: Portretna galerija Attemsov iz dvorca Dornava in drugi portreti Jožefa Digla. Prispevek k opusu in biografiji baročnega slikarja. *Kronika* 71, 2023, št. 1, str. 73–100. DOI: https://doi.org/10.56420/Kronika.71.1.04

Kovács, Attila: *Dobronaki életképek a 20. század első feléből = Podobe iz življenja Dobrovnika v prvi polovici 20. stoletja*. Lendva, Murska Sobota: Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Pokrajinski muzej, 2011.

Kučko, Boris: Romanje k Mariji v Turnišče. *Turnišče* (ur. Jasmina Denša, Janja Adanič Vratarič). Turnišče: Občina, 2018, str. 89–94.

Kühar, Štefan: Národno blágo vogrskij Slovéncov. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 7, 1910, str. 107–128.

Lavrič, Ana: Razkrivanje neznanih Kristusovih muk - Kristus na mučilnem stolu v Kajfovi ječi. *Histria artis magistra* (ur. Renata Novak Klemenčič, Samo Štefanac). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo, 2012 (2013), str. 377–384.

Matsche, Franz: Katalog. *Johannes von Nepomuk*. Passau: Passavia, 1971, str. 137–205.

Matsche, Franz: Das Grabmal des Johannes von Nepomuk im Prager Veitsdom als sakrales Denkmal. *Johannes von Nepomuk 1393–1993* (ur. Reinhold Baumstark, Johanna von Herzogenberg, Peter Volk). München: Bayerisches Nationalmuseum, 1993, str. 36–50.

Megyeri, Anna: A zalaegerszegi Szentháromság kép. Társadalom- és művelődéstörténeti adatok egy

szobor története kapcsán. *Zalai Múzeum*, 16, 2007, str. 193–212.

Pavlič, Valentina: Joseph Straub. *Tracing the Art of the Straub Family* (ur. Matej Klemenčič, Katra Meke, Ksenija Škarić). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine, 2019, str. 67–79.

Pavlič, Valentina in Dolinšek, Saša: Negova, Slovenia. *Tracing the Art of the Straub Family* (ur. Matej Klemenčič, Katra Meke, Ksenija Škarić). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine, 2019, str. 217, kat. št. 31.

Sankovič, Samo: Arheološke raziskave ob cerkvi sv. Katarine v Lendavi. *Zbornik soboškega muzeja* 29, 2024, str. 239–265.

Sedar, Klaudija: *Kulturna podoba JV Prekmurja v 17. in 18. stoletju*. Nova Gorica, 2013 (doktorska disertacija na Univerzi v Novi Gorici).

Schiller, Gertrud: *Iconography of Christian Art. Volume 2. The Passion of Jesus Christ*. Greenwich: New York Graphic Society, 1972.

Smej, Jožef: *Kronogrami skozi čas II*. Maribor: samozaložba, 2010.

Stegenšek, Avguštin: *Zgodovina pobožnosti sv. križevega pota*. V Mariboru: »Voditelj«, 1912.

Stele, France: Umetnost v Slovenski krajini. *Slovenska krajina. Zbornik ob petnajstletnici osvobojenja* (ur. Vilko Novak). Beltinci: Konzorcij, 1935, str. 21–33.

Stolla, Hubert: Das Phänomen der »Roten Kreuze«. *Blätter für Heimatkunde* 51, 1977, str. 76–89.

Surdokaitė-Vitienė, Gabija: Understanding the Image of Christ in Distress in Lithuanian Folk Culture. The Conceptions of Passion, Sin and Prefiguration of Prophet Jeremiah. *Zarządzanie w Kulturze* 15, 2014, št. 3, str. 287–302. DOI: https://doi.org/10.4467/20843976zk.14.020.2311

Szpomenki preminocsih csaszov iz tisinszke fare. *Nájszvetejsega Szrca Jezusovoga veliki kalendár za lüdsztvo*, 3, 1906, str. 102–112.

Šerbelj, Ferdinand: Jožef Digl (? – Radgona, 1765). *Barok v Sloveniji. Slikarstvo in kiparstvo* (ur. Matej Klemenčič, Katra Meke). Ljubljana: Narodna galerija, 2025, str. 290, kat. št. 39.

Škafar, Ivan: Zgodba o bratonskem »pilu« iz leta 1724. *Stopinje*, 1982, str. 102–107.

Tüskés, Gábor, Knapp, Éva: Die barockzeitliche Verehrung des hl. Johannes von Nepomuk in Ungarn anhand der Freiplastiken. *4. Internationale Tagung für Bildstock- und Flurdenkmalforschung*. Linz: Landesinstitut für Volksbildung und Heimatpflege in Oberösterreich, 1984, str. 3–12.

Varga, Sándor, Pivar, Ella: *Dobronak, Göntérháza, Kót helytörténete*. Lendava: Pomurski tisk, 1979.

Varga, Sándor: *A lendvai plébániatemplom történetéből*. Győr: Hazánk, 1992.

Važnejši dogodki župnij pomurskega pastoralnega področja. *Stopinje*, 1986, str. 208–265.

Važnejši dogodki župnij pomurskega pastoralnega območja. *Stopinje*, 1998, str. 171–249.

Vnuk, Branko: Baročni spomeniki. *Ptujska javna plastika 1664–2012* (ur. Branko Vnuk), Ptuj: Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož, 2017, str. 15–22.

von Erffa, Hans Martin: Christus im Kerken. *Reallexikon zur Deutschen Kunstgeschichte*, 3 (ur. Ernst Gall, Ludwig Heinrich Heydenreich). Stuttgart: Alfred Druckenmüller Verlag, 1954, stolpci 687–692.

von der Osten, Gert: Christus im Elend. *Reallexikon zur Deutschen Kunstgeschichte*, 3 (ur. Ernst Gall, Ludwig Heinrich Heydenreich). Stuttgart: Alfred Druckenmüller Verlag, 1954, stolpci 644–658.

Vrišer, Sergej: *Baročno kiparstvo na slovenskem Štajerskem*. Maribor: Obzorja, 1963.

Vrišer, Sergej: *Baročno kiparstvo na slovenskem Štajerskem*. Ljubljana: Slovenska matica, 1992.

Zadnikar, Marijan: *Slovenska znamenja*. Ljubljana: Družina, 1991.

Zadnikar, Marijan: *Umetnostni spomeniki v Pomurju*. Murska Sobota: Pomurska založba, 1960.

Zadnikar, Marijan: *Znamenja na Slovenskem*. Ljubljana: Slovenska matica, 1970[2].

Zelko, Ivan: Zgodovina Bistric v Prekmurju. V: Hozjan, Gizela: *Sad ljubezni do Boga in domovine*. Murska Sobota: samozaložba, 1972, str. 5–38.

Zelko, Ivan: *Zgodovina Prekmurja. Izbrane razprave in članki* (ur. Vilko Novak). Murska Sobota: Pomurska založba, 1996 (Monumenta Pannonica).

Zelko, Ivan: Župnija Dobrovnik. *Stopinje*, 1983, str. 122–131.

Žnidaršič Golec, Lilijana: Vprašanje umetnostnega naročništva pri treh dolnjeprekmurskih župnikih, ki so v poznem 17. stoletju študirali v Bologni. *Acta historiae artis Slovenica* 28, 2023, št. 1, str. 101–125. DOI: https://doi.org/10.3986/ahas.28.1.03

SPLETNE STRANI

Arcanum

Franciscejska vojaška izmera za Madžarsko (1819–1869):
https://maps.arcanum.com/en/map/secondsurvey-hungary/?layers=5

Katastrska izmera za Madžarsko (1856–1864):
https://maps.arcanum.com/en/map/cadastral/?layers=3%2C4

SUMMARY

Baroque Figural Wayside Shrines in Lower Prekmurje

The article presents the first systematic overview of Baroque figural wayside shrines in the Lower Prekmurje region, which have not been analysed in the art historical literature so far. The research draws on the canonical visitations of the Bexin Archdeaconry, Josephinian Land Survey, nineteenth-century cartographic material, church surveys, as well as the comparative stylistic and iconographic analysis of preserved sculptures. Due to the specific historical development of Prekmurje, characterized by late Recatholicization, which did not conclude until 1733, the first figural wayside shrines in the region appeared from the eighteenth century onwards, whereas in other parts of the Holy Roman Empire, they emerged as early as the mid-seventeenth century.

The discussion focuses on the monuments in Turnišče, Bratonci, Dobrovnik, and Lendava, which do not depart from the iconography of other Habsburg territories (St John Nepomuk, The Suffering Christ, St Florian, St Joseph, St Vendelin). Special consideration is given to the question concerning their respective origins, iconographic sources, spatial settings, as well as possible patrons and sculptors. The figural wayside shrines formed an inextricable part of the local communities' religious life, the pilgrimage tradition, and the nobility's commitment to the artistic patronage. The latter is particularly evident in the quality of certain figural wayside shrines, for example, The Suffering Christ in Turnišče by an unknown artist and St John of Nepomuk in Dobrovnik, whose stylistic features show similarities to statues from the workshop of the Maribor-based sculptor Joseph Straub (1712–1756). Through the stylistic analysis and consideration of possible patrons, the article highlights close artistic connections between Prekmurje and the surrounding regions, rooted in economic relations, church-administrative territorial divisions, and the nobility's involvement in artistic patronage.

Finally, attention is also drawn to many open questions concerning the authorship of the sculptures, artistic patronage, and the original appearance of individual monuments. The analysis presented here therefore provides a basis for further research into Baroque sculpture in Prekmurje and contributes to a better understanding of its place in the artistic production of the historical region between Styria, Hungary, and Croatia.

